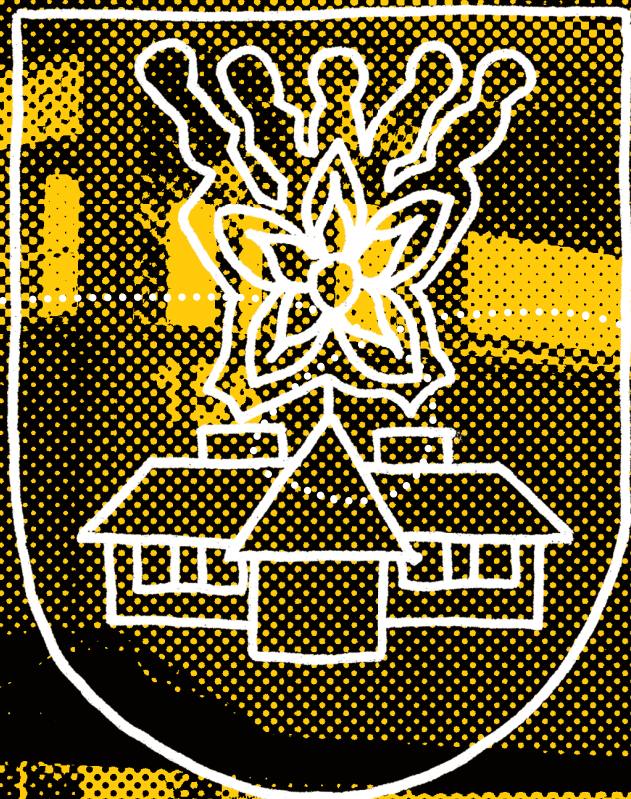

fot. Chebzie -Pętla

02.

Chebzie

Historia dzielnicy rozpoczęła się w latach 20-tych XIX wieku, kiedy założono huty cynku „Gute Hoffnung” i „Morgenroth”. W ich sąsiedztwie wybudowano domy dla robotników, co było impulsem dla powstania dwóch odrębnie funkcjonujących osad. W 1842 roku do hut dołączyła kolejny zakład przemysłowy – kopalnia „Paulus”. Najważniejszym momentem w historii dzielnicy jest 1846 rok, kiedy uruchomiono przechodzącą tędy linię kolejową. Powstał wówczas przystanek kolejowy, mieszczący się w centrum osady, naprzeciw funkcjonującej podówczas karczmy. Przystanek, jak i miejscowość oficjalnie nazwano „Morgenroth”.

W 1859 roku zaczęto budować w dzielnicy dworzec. Dzięki temu wzrosły możliwości wywozu węgla i cynku, a Chebzie stało się istotnym węzłem komunikacyjnym. W latach 1902-1914 dla kolejarzy wybudowano przy dworcu osiedle składające się z 32 budynków mieszkalnych. Wkrótce zabudowa rozrosła się o kamienice wzniesione dla pracowników kopalni, która funkcjonowała tutaj do 1971 roku. Status dzielnicy miejskiej Chebzie otrzymało dopiero w 1951 roku, kiedy włączono je do gminy Nowy Bytom. W 1959 roku zostało częścią Rudy Śląskiej.

Nie tylko kolej: zakątki Chebzia

1. Park Paweł

Park Paweł to zajmujące ponad trzy hektary powierzchni założenie zieleni, które powstało w 1927 roku w miejscu dawnych wyrobisk gliny. W latach 60-tych XX wieku park powiększono, między innymi dzięki uzyskaniu terenów po zasypianiu tzw. „Stawu Dyrektorskiego”. W centrum założenia znajdują się pozostałości po ozdobnej fontannie w formie basenu z wodotryskiem. Niestety fontanna obecnie nie działa, ale nadaje temu miejscu sporo uroku. Jeśli chodzi o florę, spotkamy tu przede wszystkim lipy, dęby, klony, jesiony, buki czy modrzewie. Szczególnie warta uwagi jest malownicza alejka oddzielająca park od ulicy K. Goduli, wysadzona pięknymi okazami topoli chińskich. Spacerując po parku i kierując się na północ dochodzimy do stawu o sugestywnej nazwie „Smrodlok”. Szczególne wrażenie robią wystające z tafli wody pnie drzew, które sprawiają, że staw ten wydaje się być żywcem przeniesiony z niepokojących, romantycznych pejzaży. Możemy tu spotkać liczne gatunki żałek, łabędzie, łyski czy perkozy dwuczube.

2. Krucyfiks

Zlokalizowana na rogu ulic K. Goduli i Pawła kamienna grupa rzeźbiarska z krucyfiksem została ufundowana przez członków godulskiej parafii w 1902 roku. Obok przedstawionego na krzyżu Chrystusa znajdują się postacie Matki Boskiej, św. Jana Ewangelisty oraz Marii Magdaleny. Genezy tego typu przedstawień należy szukać w średniowieczu, kiedy kult krzyża zyskiwał coraz większą

popularność, a rozgrywane wówczas misteria (organizowane w przestrzeni miejskiej przedstawienia parateatralne, bazujące na biblijnych wydarzeniach) sprawiły, że do sceny ukrzyżowania zaczęto dodawać coraz więcej postaci. Ta dobrej klasy grupa rzeźbiarska została wykonana przez katowickiego rzeźbiarza Pokornego (sygnatura widoczna na postumencie).

3. Dworzec

Pierwszą linię kolejową w Chebziu oddano do użytku w 1846 roku. Potem sukcesywnie powstawały nowe połączenia, aż w konsekwencji Chebzie stało się istotnym węzłem kolejowym. Budynek dworca oraz zabudowa z nim sąsiadująca zyskały swój obecny kształt w trakcie prac prowadzonych pod

koniec XIX wieku. Zarówno dworzec, jak i inne obiekty, nie mają wyraźnych cech stylowych, warto jednak podkreślić, że ich architektura jest niecodzienna za sprawą zastosowania elementów stalowych na elewacji. Stalowego stelaża użyto tu w formie, która przypomina mur pruski – to cie-

kawy i rzadko spotykany zabieg. Warto zwrócić uwagę na subtelne motywy dekoracyjne – ażurową balustradę wieńczącą dach czy wzory wykonane na elewacji z białych i zielonych cegieł. Po lewej stronie dworca znajduje się budynek dawnej poczty, wzniesiony w podobnym stylu. Ciekawscy mogą zajrzeć na odremontowany peron i przyjrzeć się secesyjnym balustradom okalającym zejścia z peronu. Można również pójść drogą wiodącą obok budynku poczty na północ – po prawej stronie będziemy wtedy mogli obejrzeć inne zabudowania zespołu stacyjnego. Droga ta kończy się przy budynkach mieszkalnych o ładnych łamanych dachach. Naprzeciw nich znajdują się jeszcze fragmenty dawnej infrastruktury kolejowej. W latach 2017–2018 budynek dworca został poddany gruntownym pracom remontowym. Obecnie mieści się w nim siedziba Miejskiej Biblioteki Publicznej.

4. Kolonia mieszkalna

Po zachodniej stronie budynku dworca kolejowego położona jest kolonia mieszkalna, wybudowana w latach 1902–1914 dla pracowników kolei. Budynki wchodzące w jej skład operują różnymi formami – od całkiem prostych, jak obiekty przy ul. Dworcowej i Zabrzeńskiej, po bardziej rozbudowane, jak w domach przy ul. Przedtorze.

5. Ulica Węglowa

Po prawej stronie ulicy Węglowej, pod numerem 2, widzimy budynek dawnej szkoły, zaadaptowany obecnie na budynek mieszkalny. Pod numerem 4 znajduje się wysoka, trzykondygnacyjna kamienica

o ciekawej, kojarzącej się z wczesnym modernizmem dekoracji, wydobytej za pomocą ceglanych i tynkowanych pól. Pod numerem 8 znajduje się budynek obecnego przedszkola z interesującą bryłą i rozwiązaniami wizualnymi charakterystycznymi dla wczesnego modernizmu. Uwagę zwraca ryzalit znajdujący się w lewej części elewacji frontowej, zakończony wielospadowym dachem. Równie ciekawe są budynki znajdujące się pod numerami 9 i 11, gdzie warto zaobserwować mansardowe dachy, ładnie opra-

cowane balustrady wokół balkonów oraz urokliwe owalne okienka na elewacjach. Warto zajrzeć na sąsiednią ulicę – plac Szkolny, gdzie zlokalizowane są kamienice mieszkalne, w większości typowe śląskie familoki.

6. Kolonia „Morgenroth”

Kolonia robotnicza „Morgenroth” położona jest w rejonie ulic J. Styczyńskiego, J. Szafranka i Nowobytomskiej. Dwanaście budynków mieszkalnych, wchodzących w skład kolonii, wzniesiono w latach 1906–1907 dla pracow-

ników kopalni „Paweł”. Budynki położone przy ul. Nowobytomskiej to stosunkowo skromne obiekty z wielospadowymi dachami i elewacjami ozdobionymi za pomocą cegły i pól tynkowanych.

Co ciekawe – pomiędzy budynkami mieszkalnymi został zlokalizowany wspólny dla nich budynek gospodarczy. Pozostałe domy, wchodzące w skład kolonii są bardziej ozdobne. Warto zwrócić uwagę na ciekawe, wielospadowe dachy, elementy dekoracyjne wykonane w konstrukcji szachulcowej lub jej imitacji, wysunięte przed lico elewacji klatki schodowe w formie baszty z charakterystycznymi wieżyczkami oraz detale architektoniczne wykonane w drewnie, takie jak ozdobne belki w szczytach budynków czy daszki nad wejściami. W latach 60-tych budynki kolonii uzupełniono o niewysokie bloki mieszkalne z ładnie wkomponowanymi, wnękowymi balkonami.